

FIKTIVNÍ ÚSTAVNÍ STÍŽNOST

Tato problematika byla Ústavním soudem řešena na základě návrhu Nejvyššího správního soudu předloženého mu dle čl. 95 odst. 2 Ústavy (nález ze dne 21. 4. 2009, sp.zn. Pl. ÚS 29/08)

Ústavní soud
Joštova 8
660 83 Brno

V Brně dne 12. 10. 2009

Stěžovatelka: **paní Klára Kňobortová**
bytem Vizovická 10
760 01 Zlín

právně zastoupena JUDr., advokátem,
se sídlem Brno,

Účastníci řízení: **Krajský soud v Brně**
Masarykova 31
601 95 Brno

Nejvyšší správní soud
Moravské náměstí 6
657 40 Brno

Finanční ředitelství v Brně
nám. Svobody 4, poštovní přihrádka 372
602 00 Brno

Finanční úřad ve Zlíně
Zárámí 4463, poštovní přihrádka 86
761 88 Zlín

Ústavní stížnost proti platebnímu výměru Finančního úřadu ve Zlíně ze dne 28. 1. 2006, č. j. 15452/00/303915/3407 rozhodnutí Finančního ředitelství v Brně ze dne 16. 12. 2006, č. j. 3145/2000/FŘ/120 rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. 29 Ca 26/2007 a rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 8. 2009, sp. zn. 5 Afs 94/2005 spojená s návrhem na zrušení ustanovení § 8, § 9, § 10 a § 15 zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí

P ě t k r á t

Přílohy:

- Plná moc pro zastupování před Ústavním soudem
- Kopie napadených rozhodnutí

I. Předcházející řízení

Finanční úřad ve Zlíně vydal dne 28. 1. 2006, platební výměr č. j. 15452/00/303915/ 3407. Proti tomuto platebnímu výměru podala stěžovatelka odvolání k Finančnímu ředitelství v Brně. Finanční ředitelství v Brně rozhodnutím ze dne 16. 12. 2006, č. j. 3145/2000/FŘ/120, toto odvolání zamítlo.

Rozsudkem ze dne 25. 9. 2008 sp. zn. 29 Ca 26/2007 rozhodl Krajský soud v Brně ve věci žaloby stěžovatelky proti rozhodnutí Finančního ředitelství v Brně tak, že žalobu zamítl. Stěžovatelka podala proti tomuto rozsudku kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu, který rozsudkem ze dne 30. 8. 2009, sp. zn. 5 Afs 94/2008, kasační stížnost zamítl. Tento rozsudek, který je rozhodnutím o posledním opravném prostředku, byl stěžovatelce doručen dne 1. 10. 2009 a následujícího dne jí také začala běžet lhůta k podání ústavní stížnosti.

Důkaz: spis sp. zn. 5 Afs 94/2008

Stěžovatelka se domnívá, že napadenými rozhodnutími správců daně a rozsudky obecných soudů bylo porušeno její základní právo vlastnit majetek, zakotvené v čl. 11 odst. 1 a dále čl. 3 odst. 1, čl. 4 odst. 4, Listiny základních práv a svobod.

II. Shrnutí skutkového stavu

Dne 11. 1. 2005 uzavřela stěžovatelka kupní smlouvu, podle které prodala tam specifikované nemovitosti. Vklad vlastnického práva podle této smlouvy byl příslušným katastrálním úřadem proveden dne 14. 3. 2005 s účinky ke dni podání návrhu (11. 1. 2005). Stěžovatelka následně nepodala daňové přiznání k dani z převodu nemovitostí, neboť se z níže uvedených důvodů domnívá, že tato daň jako celek je protiústavní. Na následnou výzvu k podání daňového přiznání vydanou Finančního úřadu ve Zlíně stěžovatelka reagovala dopisem, ve kterém namítala neústavnost daně z převodu nemovitostí. Daň z převodu nemovitostí pak byla finančním úřadem stěžovatelce vyměřena podle pomůcek, které si tento úřad opatřil.

III. Legitimita zdanění

Stěžovatelka zejména namítá, že nesouhlasí nejen s napadenými rozhodnutími správce daně a následnými rozsudky soudů, nýbrž také se samotnou výší daně z převodu nemovitostí, a tvrdí, že ustanovení § 8, § 9, § 10 a § 15 zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí odporuje ústavně zaručenému vlastnickému právu, zakotvenému v čl. 11 Listiny základních práv a svobod a také v čl. 1 Dodatkového protokolu k čl. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Ústavní soud již v minulosti připustil možnost posouzení ústavnosti konkrétního daňového zákona.¹ Za protiústavní daň by bylo možno označit takovou, která by (1.) bezodůvodně porušovala princip rovnosti, a/nebo (2.) měla by konfiskační dopady.

Stěžovatelka se však domnívá, že výše uvedená dvě kritéria je třeba doplnit ještě o kritérium třetí, s nímž je nutno konfrontovat konkrétní daňový zákon: (3.) legitimitu uložené daňové povinnosti. To konkrétně znamená, že za protiústavní lze označit i takovou daň, která sice nebude apriori diskriminační či „škrťící“, nicméně nebude opřena o žádný legitimní a racionální důvod. Stěžovatelka se domnívá, že diskriminace představuje toliko jednu z možností nelegitimity stanovené daňové povinnosti, která důvody potencionální protiústavnosti nevyčerpává. Lze tak konstatovat, že za ústavní lze považovat toliko takovou daň, která obstojí též v testu legitimacy a racionality. Přitom tvrdí, že legitimita daně se nevyčerpává způsobem jejího přijetí (potřebná většina zákonodárců) a důvodem spočívajícím v naplnění státního rozpočtu, jelikož v kontextu společenské smlouvy ani zákonodárce není tím suverénem, který by byl oprávněn stanovit jakoukoliv daňovou povinnost, resp. podrobit zdanění kterýkoliv příjem.

IV.

Protiústavnost daně z převodu nemovitostí

Dle názoru stěžovatelky, je daň z převodu nemovitostí protiústavní kvůli kumulaci vícero důvodů:

- 1) Především jde o daň diskriminační, neboť je touto daní majetkového typu zatížen pouze jeden z případů převodu majetku. Diskriminační a iracionální povaha předmětné daně dostává další rozměr v kontextu uvědomění si celkové reality na trhu s byty. Jak známo, kromě bytů ve vlastnictví² existuje značné množství bytů družstevních. Praxe pak vypadá tak, že v jednom domě se nacházejí byty, z nichž některé jsou již ve vlastnictví fyzických či právnických osob a jiné naopak ve vlastnictví družstevním. Přestože faktická povaha obou těchto forem vlastnictví se projevuje v každodenním životě obyvatel prakticky zcela srovnatelným způsobem (podobná výše různých částek, vynakládaných např. na údržbu, fond oprav či úklid apod.), takže náklady na bydlení jsou stejné či přinejmenším podobné, projevuje se odlišná právní forma v tom, že na rozdíl od převodu členských práv k družstevnímu bytu, který žádné dani nepodléhá, je převod bytu ve vlastnictví zatížen daní z převodu nemovitostí. V konečném důsledku proto existence této daně vyvolává (jistě nechťený a zcela neracionální) efekt, že je někdy výhodnější nebýt vlastníkem bytu, nýbrž být pouze členem družstva s právem užívání tohoto bytu. Tuto situaci nelze charakterizovat jinak než jako významnou deformaci trhu s byty.
- 2) Jde o daň, která neobstojí z hlediska základních funkcí, které daňová teorie obvykle u daní uvádí (alokační, redistribuční a stabilizační)
- 3) Jakkoliv vysoká daň z převodu nemovitostí v tržním prostředí jen způsobuje, že cena těchto nemovitostí vzroste o výši uvedené daně. To vyvolává omezení mobility pracovní síly, omezení podnikání a zhoršení sociální situace obyvatelstva. Výše získaných příjmů tak jistě nedosahuje reálných výdajů na nežádoucí externalitu touto daní přímo či nepřímo vyvolané. Jde tak o paradox, neboť stát na jedné straně masivně

¹ Nález ze dne 12. 3. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 33/01, in: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 25, str. 215 a násl.

² V právní praxi též označované jako „byty v osobním vlastnictví“, až je zřejmé, že *osobní* vlastnictví, coby jeden z vícero druhů vlastnictví, bylo již v roce 1991 zrušeno a myšleny jsou tak dnes byty (příp. bytové jednotky) ve vlastnictví fyzických či právnických osob.

podporuje uspokojení potřeb bydlení (např. skrze příspěvek na stavební spoření) a na druhé straně současně uspokojení této potřeby existencí předmětné daně významně ztěžuje.

- 4) Daň z převodu nemovitostí je daní v našem systému novou, která byla zavedena jako náhrada notářského poplatku z převodu nemovitostí s účinností od 1. 1. 1993. Faktem ale zůstává, že převod nemovitostí je dnes kromě zmíněné daně zatížen i poplatkem za vklad práva do katastru nemovitostí. Dále je zdaněno i samotné vlastnictví nemovitostí skrze daň z nemovitostí a případně též i daň z příjmu, pokud je nemovitost prodána draž, než byla nabyta, a nebyly splněny podmínky pro osvobození od daně z příjmu. Dochází tak k daňovému řetězení, které pro svoji iracionalitu a demotivující účinky dosahuje dle názoru stěžovatelky protiústavní intenzity.
- 5) Další nekonceptnost daně z převodu nemovitostí je možno vyzorovat při její konfrontaci s daní darovací. Zatímco od daně darovací je osvobozen bezúplatný převod mezi osobami zařazenými v I. a II. skupině, při úplatném převodu mezi osobami v těchto skupinách je třeba již uhradit daň z převodu nemovitostí ve výši 3 %, a to bez ohledu na to, jak vysoká byla opravdová výše úplaty. Není přitom výjimkou, že např. rodiče prodají svým dětem rodinný dům za cenu hluboce pod cenou tržní a za částku, kterou od svých dětí obdrží, si koupí jiné, levnější bydlení. Jedná se tak o jakousi smíšenou smlouvu někde na pomezí smlouvy kupní a smlouvy darovací. Daň z převodu nemovitostí se však v takovém případě platí z ceny „zjištěné podle zvláštního právního předpisu“ (zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku), tedy v konečném důsledku v mnohem vyšší výši, než 3 % z částky, kterou by děti svým rodičům v popisovaném případě skutečně vyplatily. Ostatně ono oceňování převáděných nemovitostí podle uvedeného předpisu by zasluhovalo samostatnou kritiku, neboť v praxi dochází k případům, kdy některé nemovitosti (zejména průmyslové objekty v menších městech) vychází v ocenění výrazně výše, než je jejich cena tržní. Daň z převodu nemovitostí tu pak jde ve skutečnosti nad ona uváděná 3 % z jejich ceny. Za zmínku stojí i fakt, že samotné vypracování znaleckého posudku zpravidla přijde daňový subjekt na dalších 5-10 tisíc Kč.³
- 6) Nad rámce časového období, do kterého spadá převod nemovitostí z vlastnictví stěžovatelky, poukazuje stěžovatelka dále na skutečnost, že daň z převodu nemovitostí je nově (od ledna 2008) třeba platit i u zajišťovacího převodu práva. V případě přechodu vlastnictví nemovitosti zpět na dlužníka po uhrazení zajišťované pohledávky je sice možno požádat finanční ředitelství o vrácení této daně, řešení je to ale jen polovičaté. Mohou nastat situace, kdy z důvodu prodlení dlužníka nemovitost věřiteli zůstane a on ji zcela regulérně prodá ve veřejné dražbě dobrovolně a případný přebytek – hyperochu dlužníkovi vrátí. (Stěžovatelka tu úmyslně pro tuto chvíli pomíjí případy obvyklých lichvářských praktik, které takto férové nejsou.) Stát na celé transakci obdrží daň z převodu nemovitostí dvakrát. Zajišťovací převod práva je tu znevýhodňován oproti právu zástavnímu, ačkoliv plní tu samou funkci.

³ Kritiku způsobu oceňování bylo možno zaznamenat i ze strany samotných odhadců – srov. např.: Šafránek, L., Daň z převodu nemovitostí. Právní rádce č. 4/2004, s. 56 an.

V. Shrnutí

Ze všech shora popsaných důvodů dospívá stěžovatelka k závěru o protiústavnosti daně z převodu nemovitostí. Protiústavnost přitom spatřuje v její diskriminační povaze a v její nelegitimitě a iracionalitě. Ve skutečnosti totiž tato daň není ničím jiným než zdaněním změny jedné formy vlastnictví ve formu vlastnictví jinou (prodejní cena představuje toliko peněžitý ekvivalent tržní či jinak sjednané ceny prodávané nemovitosti), tj. nejedná se o zdanění přírůstku hodnoty a tato daň se zcela vymyká i veškerým standardním funkcím, které daně obvykle mají. Je proto velmi sporné, zda je oprávněné řazení této daně do skupiny daní majetkových a zda spíše svojí povahou nejde o tzv. obrátovou daň. Jedná se o daň asociální, demotivační, nerovnou z hlediska vlastnictví k různým druhům majetku, omezující flexibilitu na trhu s nemovitostmi (zejména s byty) a v důsledku toho brzdicí i flexibilitu trhu práce, a ve svých důsledcích negativně zasahující i do rodinného života.

VI. Návrh petitu

Na základě výše uvedeného se stěžovatelka domnívá, že napadenými rozhodnutími správců daně a rozsudky obecných soudů byla závažně porušena citovaná základní práva a Ústavnímu soudu navrhuje, aby vydal tento

n á l e z :

I. Platebním výměrem Finančního úřadu ve Zlíně ze dne 28. 1. 2006, č. j. 15452/00/303915/ 3407, rozhodnutím Finančního ředitelství v Brně ze dne 16. 12. 2006, č. j. 3145/2000/FŘ/120, rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 25. 9. 2008 sp. zn. 29 Ca 26/2007 a rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 8. 2009, sp. zn. 5 Afs 94/2008, bylo zasaženo do stěžovatelčiných základních práv zaručených čl. 11 a dále čl. 3 odst. 1, čl. 4 odst. 4, Listiny základních práv a svobod.

II. Tato rozhodnutí se proto zrušují.

III. Ustanovení § 8, § 9, § 10 a § 15 zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, se zrušují dnem vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů.

VII. Ústní jednání před Ústavním soudem

Stěžovatelka dále uvádí, že ve smyslu ustanovení § 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu trvá na ústním jednání před Ústavním soudem.

JUDr.....
advokát v plné moci